

O ľudových výrobkoch a ľudovej výrobe - Spracovávanie dreva :)

Spracovávanie dreva

Drevo, ako najdostupnejší prírodný materiál, sprevádzalo človeka celým životom. Dokonale poznal jeho vlastnosti, ktorým prispôbil techniky opracovania. Tieto techniky buď zachovávali jeho masívnosť alebo nechávali vyniknúť jeho ohybnosť, farebnosť či kresbu. Z dreva (aj opracovaním samorastov) sa vyrábali úžitkové alebo dekoratívne predmety.

Tradičné boli výrobky, spájajúce sa s pastierskym umením, predovšetkým tzv. bačovský riad (črpáky, odlievaky, formy na syr a oštiepky), ďalej napríklad pastierske palice, ktoré boli špecifickou skupinou a v tradičnej ľudovej kultúre predstavujú vrchol rezbárskeho umenia. Do rovnakej kategórie môžeme zaradiť i drevené sošky a dekoratívne piesty s reliéfnou rezbou. Výraznú skupinu predstavujú dlabané výrobky, ktorých tvar a rustikálny charakter dosahoval výrobca majstrovským ovládaním sekery. Takto boli zhotovené misy, vahany, lyžice, črpáčky. Zastúpenie majú i debnárske výrobky - tradičné gelety, džbery, mútelnice, súdky.

Korytárska výroba patrí k najstarším technikám spracovania dreva. V minulosti bola hlavným zamestnaním obyvateľov rumunského pôvodu, ktorí v druhej polovici 19. storočia prišli na územie východného Slovenska.

Dlabaním sa spracovávalo čerstvo zoťaté, nevysušené drevo, najčastejšie topoľa, osiky, vrby alebo lipy. Dlabaním do dreva sa vyrábali predmety ako lopatky, korýtka, črpáky a formy na syr. Ozdobovali sa rezbou.

Technika štiepania našla v tradičnom ľudovom prostredí široké uplatnenie. Využívala sa v ľudovej architektúre (šindliarstvo), pri zhotovovaní nábytku (stoličky, lavice, truhly, skrine, príborníky, kredence, stoly, pulty, lavice, kreslá, posteľe, ležadlá), pri výrobe náradia pre domácnosť a hospodárstvo ako aj pri výrobe menších dekoratívnych predmetov (závesné holubičky a pávy, tienidlá lúčok).

Tokárenie je technika založená na princípe tvarovania dreva v rotačnom pohybe súmerne podľa osi. V ľudovom prostredí sa týmto spôsobom vyrábalo tkáčske náradie, kuchynský riad, hračky, jarmočné píšťalky nierov, dóz, svietnikov, soľničiek. Tvarová jednoduchosť umocnená sfarbením a kresbou dreva je decentne doplnená napr. vybijaním, či vylieváním kovom. Touto technikou boli vyrábané i tradičné jednoduché jarmočné píšťalky a zvukové hračky.

Debnárska technika je založená na princípe skladania nádob zo štiepaných dielov dreva, stiahnutých kovovými obručami. Debnárstvo bolo známe takmer na celom Slovensku. Jeho rozšírenie a vývoj boli podmienené potrebami viacerých špecializovaných zamestnaní, ako bolo napríklad vinohradníctvo, bryndziarstvo, pivovarníctvo, garbiarstvo. Debnárske výrobky boli okrem toho bežnou súčasťou inventára dedinskej domácnosti. Sudy a kade sa vyrábali z tvrdého dubového dreva, ostatné výrobky, hlavne gelety, šafle, bočky, vedrá, mútelnice, vedrá prevažne z mäkkého jedľového a smrekového dreva.